

Krav om Handling, som ikke kan modstaaes, og det Udtryk for et Mandfolkesinds stærke Følelse af den Ret og Rimelighed, som bærer en Sag oppe over alle Vanskeligheder. Det maa imidlertid haabes, at Billedernes Skønhed og Kraft vil formaa at øge Interessen for denne Sag, som maaske er fuldstændig afgørende for Østgrønlands Befolkning Fremtid, nemlig Oprettelsen af det Forraadskammer, hvorfra den østgrønlandske Dyrebestand ogsaa i Fremtiden kan hente Fornøelse og Livskraft. *Niels Nielsen.*

H. M. Thamdrup: Studier over jyske Heders Økologi. I Hedebundens Fugtighedsforhold. Acta Jutlandica XI, Supplementum, 1939, 82 pp, 11 Tabeller og 24 Figurer.

De hastigt svindende Hedecarealer i Jylland er tidligere jævnligt blevet undersøgt af Botanikere og Geologer; i den ellefte Time kommer nu hertil en Indsats fra zoologisk Side, idet Dr. H. M. Thamdrup har begyndt en økologisk Undersøgelse af de jyske Heder. Studiernes Udgangspunkt har været Naturhistorisk Museum, Aarhus, men den egentlige Arbejdsbasis har været et transportabelt Laboratorium, indrettet i en Beboelsesvogn, en Fremgangsmaade, der med et Slag løser en lang Række af de Besværligheder, der ellers knytter sig til Undersøgelser af denne Art.

Det første Resultat af denne Undersøgelse foreligger nu som en Studie over Fugtighedsforholdene, en klar og velskreven Redegørelse for velovervejede og velgennemførte Undersøgelser, der yder et meget væsentligt Bidrag til Hedens mikroklimatiske Forhold.

Beklages maa det, at et saa betydeligt Arbejde ikke i sin Helhed fremkommer paa et af Hovedsprogene, men kun har et engelsk Resumé; særligt beklageligt er det, at Tabellernes Tekster ikke konsekvent er oversat.

Det er karakteristisk, at en Undersøgelse af Hedens Mikroklima begynder med en Studie over Fugtighedsforholdene og ikke, som man plejer, med Temperaturforholdene. Grunden hertil er den klassiske Opfattelse af Heden som en ørkenagtig Biotop, hvor en formodet Tørke er den væsentligste begrænsende Faktor for Organismerne. Det er dog et Spørgsmaal, om den fulde Forstaaelse af Fugtighedsproblemerne kan naas uden et ligesaa gennemført Temperaturstudium. Det synes af Afhandlingen at fremgaa, at der allerede findes et betydeligt Materiale hertil. Burde dette ikke først have været analyseret?

Som det nu er, foreligger her, efter en omhyggelig Redegørelse for den anvendte Teknik, en Række Maalinger af det procentiske

Vandindhold i Hedejorden, der viser, at der er meget store Svingninger i Vandindholdet i Maar og Al, hvorimod Blegsand og Undergrund kun usikkert følger disse Svingninger. Endvidere vises det, at den relative Fugtighed i Luftrum i Jorden næsten altid holder sig paa et konstant Niveau mellem 85 % og 96 % rel. Fugtighed, selv om Vandindholdet i Maaren svinger mellem 10 og 80 % Vandindhold; kun en enkelt Gang, under ganske ekstreme Forhold (paa et Indsande efter Hedebrand), viste Maaren ved et Vandindhold paa 3 % en rel. Fugtighed paa ca. 75 %.

I Forbindelse hermed er undersøgt, hvorledes Fugtighedsgradienten er mellem fire forskellige Niveauer: 100 cm over Overfladen, øverst i Vegetationen, lige ved Jordoverfladen under Vegetationen og et Par cm nede i Maaren. Utvivlsomt er de anstillede Observationer tilstrækkelige til at berettige den Slutning, der drages af dem, nemlig at den øverste Del af Vegetationen nærmest slutter sig til Luftfugtigheden i 100 cm Højde, mens Jordoverfladen snart følger Maaren og snart Atmosfæren. Men alligevel kan jeg ikke se, at Argumentationen ikke vilde have hvilet endnu meget sikrere, hvis der havde været Lejlighed til at følge Døgnsvingningerne blot et Par karakteristiske Døgn igennem. Mærkeligt er det, at saa faa af Maalingerne viser de typiske Indstraalingsfordelinger, et Forhold, der utvivlsomt staar i Sammenhæng med de paafaldende lave Temperaturer, der angives for Vegetationen; det synes, som om de fleste af Maalingerne er foretaget i Graavejr.

Endelig sammenlignes rel. Fugtighed og Vandindhold i Maaren paa høje *Empetrum*- og *Arctostaphylos*-Stationer med lave Lokaliteter, bevokset med *Erica* og *Carex panicea*, og det paapeges, at for de paagældende Stationer (Tabel 3 p. 57) er der ganske vist Forskel paa Vandindholdet (46,0 og 58,6 %), men Forskellen i rel. Fugtighed antages at være ubetydelig (90,0 og 93,5 %). Denne Opfattelse er dog vist i nogen Grad en Følge af den forholdsvis ringe Vægt, der lægges paa Temperaturforholdene, og som ogsaa giver sig Udslag i, at Luftens Fugtighed maales som relativ Fugtighed, skønt den teoretiske Rigtighed af at anvende Mætningsdeficit indrømmes (p. 59). De tilsvarende Mætningsdeficit for de to Grupper af Stationer er nemlig 1,023 og 1,453, altsaa en Forskel, som næppe kan anses for ligegyldigt. Dette skyldes, at der er ca. en Grads Forskel paa Gennemsnitstemperaturen for de to Grupper; havde der været samme Temperatur paa den lave som paa den høje Lokalitet, vilde den relative Fugtighed paa den lave Station have været 100 og ikke 93,5 %.

Selv om en større Hensyntagen til Temperaturen i dette Tilfælde

vilde have været af nogen Værdi, behøver dette ikke Undersøgelsens meget betydelige Hovedresultater, først og fremmest Aflivningen af den klassiske Opfattelse af den „ørkenagtige“ Tørke paa Heden og Paavisningen af Jordluftfugtighedens Uafhængighed af Jordens Vandindhold.

Just fordi dette Arbejde indeholder saa meget nyt og værdifuldt, virker det som et sikkert Grundlag, ikke blot for den zoo-økologiske Del af Undersøgelsen, men ogsaa for videre Debat om disse fundamentale Problemer.

Erik Tetens Nielsen.

Aage Krarup Nielsen: Aloha — en Sydhavnstærd. (18 × 25 cm), 89 Illustr. og et Kort. Gyldendal 1939.

Mellem den geografiske Litteraturs mange forskellige Former indtager Rejsebeskrivelsen en særlig Stilling, derved at den takket være sin populære Form henvender sig til en betydelig større Lærerkreds end de andre Kategorier. Den velskrevne Rejseskildring kan paa denne Maade blive det Bindeled, der formidler geografisk Viden til store Kredse af Folket, — en Proces, hvis Betydning saavel udefter for Almenoplysningen, som indefter, for Videnskabens Stilling, ikke bør undervurderes.

Krarup Nielsen har gennem sine tidligere Publikationer skaffet sig saa talrig en Læserskare, at en ny Bog maa modtages med Interesse og bedømmes ud fra dens Betydning i ovennævnte Henseende.

Aloha er Beretningen om en Rejse til Stillehavssøerne, nærmere betegnet til Øgrupperne: Hawaii, Samoa, Ny-Caledonien, Marquesas og Tahiti. I dette topografisk vidstrakte Omraade brydes ny Kulturstrømninger med gammel folkelig Tradition og alle Grader af Paavirkning kendes, fra Hawaiiis, af amerikansk Erhvervskultur stærkt prægede Forhold, til smaa Samoas næsten uberørte polynesiske Kultur. Da der saaledes her er Tale om Kulturforskydninger, som saa mange Steder foregaar med saa rivende Hast, at Ændringer mærkes fra Aar til Aar, har enhver Rejseberetning fra disse Egne paa Forhaand en vis dokumentarisk Værdi.

Rejseskildringer kan ifølge deres Emne være af forskellig Natur; det kan være Beretninger om Eksploring af tidligere ukendte Egne: Ekspeditionsrapporter, — eller det kan være den dannede Iagttagers Beskrivelse og Analyse af Natur- eller Befolkningsforhold, som ikke er ukendte men gennem friske Iagttagelser præsenteres paa ny Maade, placeres og vurderes i Forhold til andre Fænomener.